

3. Чернега В.В. Конкурентостійкість підприємств та механізмів її забезпечення : монографія / В.В. Чернега ; [відповід. ред. О.Д. Гудзинський] ; Київський національний ун-т технологій та дизайну, Ін-т підготовки кадрів державної служби зайнятості України. – К. : ІПК ДСЗУ, 2008. – 235 с.
4. Миргородская Е. О. Эволюция финансового капитала в условиях глобализации: Автореф. дисс... докт. экон. наук: 08.00.01 – экономическая теория / Е. О. Миргородская; МГУ им. М. В. Ломоносова. – М., 2007. – 50 с.
5. Мохначев С. А. Управленческие аспекты конкурентоустойчивости регионального вуза на рынке образовательных услуг / С. А. Мохначев // Интеграция образования. – № 3/4 (48/49). – 2007. – С. 14-16.
6. Большой экономический словарь / [под. ред. А. Н. Азрилиана]. – М.: Институт новой экономики, 1997. – 864 с.
7. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посібн. / О.С. Федонін, І. М. Репіна, О. І. Олексюк – К. : КНЕУ, 2004. – 316 с.
8. Кокарева Е. Ю. Формирование и использование организационного потенциала в антикризисном управлении предприятием: автореф. дис. к.э.н. / Е. Ю. Кокарева ; Тюменский государственный университет. – Т., 2002. – 23 с.
9. Баканов М. И. Теория экономического анализа : учебник / М. И. Баканов, А.Д. Шеремет. – 4-е изд., доп. и перераб. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 416 с.
10. Смирнова М. В. Организационный потенциал промышленного предприятия, методы его оценки с целью повышения качества менеджмент: автореф. дис. ... к.е.н. / М.В. Смирнова; Санкт-Петербургский государственный университет технологии и дизайна. – СПб., 2006. – 18 с.
11. Отенко И. П. Методологические основы управления потенциалом предприятия: научное издание / И. П. Отенко. – Х. : Изд. ХНЭУ, 2004. – 216 с.
12. Фаль Н. П. Организационно-управленческие ресурсы развития сельских местных сообществ / Н. П. Фаль // Экономика. – Вып. 316. - 2008. – С. 148 – 151.

УДК338.1

ГНУЧКІСТЬ ТА АДАПТИВНІСТЬ ЯК ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ІНТЕГРОВАНІХ БІЗНЕС - СТРУКТУР ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ

Дружиніна Ю.О.

У статті розкрито теоретичні підходи до визначення гнучкості та адаптивності як основних характеристик інтегрованої бізнес -структури. Розглянуто загальний підхід до формування гнучкості. Виділені складові гнучкості інтегрованої бізнес - структури та охарактеризовано взаємозв'язки між ними. Узагальнено показники фінансової гнучкості. Виділено основні джерела формування гнучкості виробничих систем.

Ключові слова: *інтегрована бізнес – структура, підприємство, гнучкість, адаптивність, виробництво, фінансова гнучкість, середовище*

У сучасній економіці під дією прискорюваних темпів зміни зовнішнього середовища і загрози старіння існуючих продуктів, значення інновацій, як фактору успіху постійно зростає. Поява нових технологій, зміна уподобань і смаків споживачів, посилення конкуренції детермінує скорочення життєвого циклу товару. Машинобудування як жодна інша галузь промисловості, зазнає впливу зовнішнього середовища. Це пояснюється галузевими особливостями. До них слід віднести: наявність високої частки вузькоспеціалізованого обладнання, задіяного в процесі виробництва; високу трудомісткість і енергоємність технологічного процесу; вузьку спеціалізацію виробництва про-

дукції.

Тільки перебуваючи в режимі постійного технологічного, економічного і організаційного оновлення, інтегровані бізнес - структури підприємств машинобудування мають можливість вижити і зміцнити свої позиції на ринку. В сучасних економічних умовах пріоритетними напрямками в управлінні інтегрованої бізнес - структурою стає формування гнучкості та адаптивності, як потенціалу розвитку, що охоплює всі сторони її діяльності. Гнучкість у розвитку інтегрованих бізнес-структур визначає ефективність адаптації до різних умов їх функціонування, у тому числі в умовах існування кризових явищ в економіці.

Вирішенню проблем гнучкості та адаптивності присвячені роботи Блехерман М.Х. [1], В.Н. Васильєва [2], Лактионова А. А. [3], Самочкин В.Н. [5], Стивенсон В. Дж. [6], Пуховский Е.С. [7], Чейз Р [8], Ушаков А. В [10,11] та інших. В них подано визначення основних понять, сформульовані методологічні принципи і підходи до оцінки гнучкості.

Незважаючи на великий інтерес економічної науки до визначення факторів впливу на забезпечення гнучкості і здатності до адаптації інтегрованих бізнес - структур підприємств машинобудування, існує недостатня відпрацьованість цих питань, а саме способів підвищення даних властивостей в українських умовах, що обумовлює необхідність більш детального розгляду даних характеристик.

Мета даної статті. Метою даної статті є визначення гнучкості та адаптивності, як основних властивостей інтегрованої бізнес - структури підприємств машинобудування.

З безлічі проблем, з якими стикаються інтегровані бізнес - структури підприємств машинобудування, особливо виділяється здатність швидко та досить гнучко реагувати на потреби ринку. Головною умовою успішного функціонування інтегрованої бізнес - структури є здатність адаптуватися до змін зовнішнього і внутрішнього середовища. Від цього залежить життєздатність інтегрованого формування. Тільки адаптивна інтегрована бізнес - структура може забезпечити здатність до збереження своєї рівноваги, а, отже, і до виживання в умовах несподіваних і суттєвих змін.

Для інтегрованого формування володіння адаптивною структурою – визначає його стійкість до впливу негативних факторів і здатність отримувати максимум позитивних результатів від наявних можливостей, та тих, що відкриваються. Сучасні темпи економічного розвитку і пов'язані з ними результати функціонування визначають вимоги до формування гнучкості інтегрованих бізнес - структур підприємств машинобудування. Гнучкі інтегровані формування конкурентноздатні, адаптивні до умов невизначеності і ризику, прибуткові, швидко реагують на вимоги ринку, ефективність їх функціонування забезпечується внутрішнім саморозвитком.

Адаптивність інтегрованої бізнес – структури проявляється в її здатності ефективно виконувати задані функції в певному діапазоні змінних умов. Чим відносно ширше цей діапазон, тим більш адаптивним вважається інтегроване формування. Даний показник можна уявляти, як рівень при якому інтегрована бізнес - структура реагує на зміни її внутрішнього та зовнішнього середовища. Зовнішнє середовище може зажадати випуску нової продукції або надати інші ресурси, тим самим, викликавши необхідність змін. Низький рівень адаптивності, при якому інтегрована бізнес - структура не може або не хоче пристосовуватися до змін зовнішнього середовища, означає загрозу її виживанню. Різноманітність умов, до яких може пристосуватися інтегрована бізнес - структура, вимірюється ступенем її адаптивності.[2,5]

Критеріями гнучкої адаптації є: перехід інтегрованого формування в інший стан з мінімальною втратою ефективності; мінімальні транзакційні витрати на пристосування до нової ситуації; використання тільки внутрішніх адаптаційних можливостей або потенціалу; мінімальна швидкість маневрування.

Поняття «гнучкість» означає здатність легко змінюватися, пристосовуватися до обставин. Вважається, що гнучкість відображає таку властивість об'єкта функціонування, як стійкість, яка не піддається деструктивним змінам.[2]

Гнучкість є складовою частиною функціонування та розвитку інтегрованої бізнес - структури, спрямованої на створення його виробничих, організаційних, управлінських та інформаційних систем, здатних до зміни якісної і кількісної складових в обмеженому часовому інтервалі та з мінімаль-

ними витратами ресурсів. Фактором, що обмежує часовий інтервал, є швидкість змін, які відбуваються у галузі.

Під гнучкістю інтегрованої бізнес - структури в загальному сенсі розуміється її здатність своєчасно і з найменшими витратами реагувати на зміни середовища, головними з яких визнаються зміни вимог і переваг споживачів. Вища ступінь гнучкості - це повна фінансова ліквідність: швидке перетворення всіх ресурсів інтегрованої бізнес - структури у гроші. Не можливо уявити гнучкість у відриві від цілей виробничої системи, без врахування складного механізму взаємних зв'язків із зовнішнім середовищем, у тому числі системою споживання. Гнучкість має виключно інструментальне призначення, її не можна ототожнювати з ефективністю, але вона є однією з умов забезпечення ефективності певних обставин, як зовнішніх, так і внутрішніх. Зовнішні обумовлені станом середовища в якому існують та виражаються, насамперед, у вигляді запитів, які в ній формуються. Внутрішні визначаються особливостями створення технологічного процесу.

Виділяють два типи гнучкості: Внутрішня фінансова гнучкість спрямована на нейтралізацію внутрішніх загроз і використання внутрішніх можливостей інтегрованої бізнес - структури, та проявляється в забезпечення такої внутрішньої організаційної координації, при якій потужності, матеріальні, професійні та управлінські ресурси інтегрованої бізнес - структури можуть бути швидко і легко переведені з однієї бізнес-одиниці в іншу, тобто характеризує внутрішні здатності операційної системи до зміни зв'язків між її елементами.

Виділимо загальні складові поняття внутрішньої гнучкості:

- організаційно-технологічна гнучкість – виявляється в рухливості зв'язків між елементами, здатності до взаємозамінності та інтеграції нових елементів;
- структурно-функціональна гнучкість – це здатність елементів інтегрованого формування змінювати свою внутрішню структуру, склад виконуваних операцій і функцій, властивостей вхідних в неї компонентів.

Результатом забезпечення організаційно-технологічної і структурно-функціональної гнучкості є досягнення стану гнучкості всієї інтегрованої бізнес - структури. Зовнішня гнучкість спрямована – на оцінку впливу зовнішнього середовища на його функціонування, втілення зовнішніх можливостей і знешкодження зовнішніх загроз. Дозволяє диверсифікувати діяльність інтегрованої бізнес - структури з метою розподілу ризику у зовнішньому середовищі. тоді як зовнішня

Гнучка інтегрована бізнес - структура підприємств машинобудування повинна володіти наступними ознаками: здатність передбачати тенденції у розвитку ринку; здатність усвідомлювати насуваються зміни в галузі; здатність в максимально короткі терміни визначати суть змін, розробляючи антикризові пропозиції; здатність вчасно використовувати можливості, які відкрилися.

Аналіз літератури [1,2,5,10,11], присвяченої питанням гнучкості, дозволив виділити наступні види гнучкості (рис. 1).

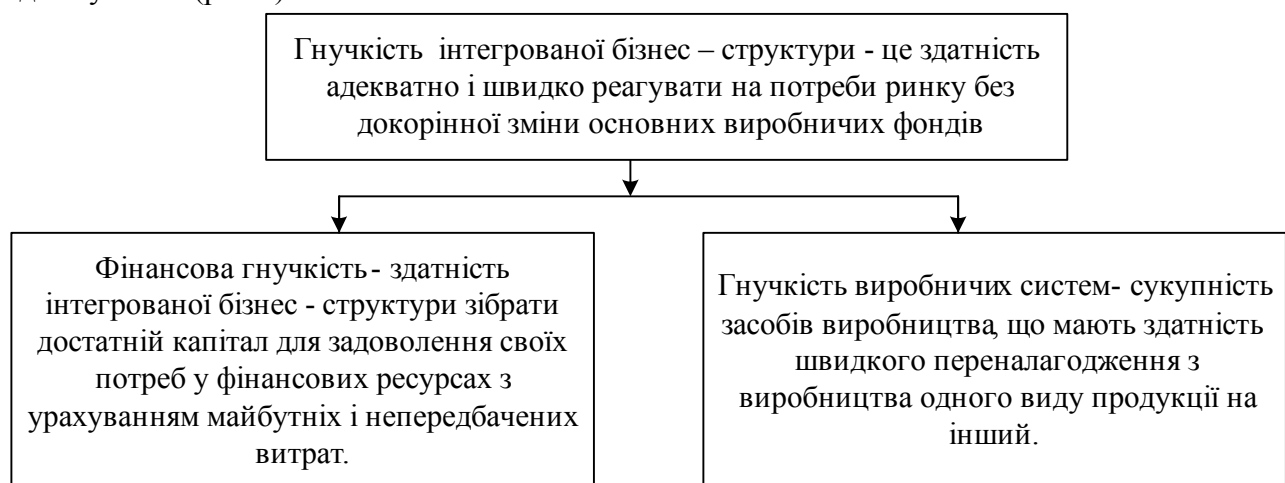

Рис. 1 Види гнучкості інтегрованої бізнес – структури підприємств машинобудування

Фінансова гнучкість інтегрованої бізнес - структури підприємств машинобудування в сучасних умовах являє собою складне комплексне поняття, що відображає здатність отримувати, розподіля-

ти і використовувати фінансові ресурси в поточному та майбутньому періодах, забезпечуючи собі виживання і розвиток. Фінансова гнучкість характеризує здатність інтегрованої бізнес - структури протистояти несподіваним перервам в надходженні грошових коштів, у випадку непередбачених обставин. Це означає здатність інтегрованого формування активувати фінансові ресурси з різних джерел: шляхом отримання банківських кредитів, збільшення акціонерного капіталу; продажу і перерозподілі активів; зміни рівня та характеру діяльності, щоб вистояти в швидко мінливих умовах [3].

Рівень фінансової гнучкості можна визначити наступними критеріями:

- 1 Оцінка результатів діяльності інтегрованої бізнес - структури в цьому періоді через отримання фінансових показників. Число таких показників має бути, з одного боку, мінімальним, з іншого - достатньою, щоб відобразити фінансовий стан;
- 2 Визначення взаємозв'язку фінансів інтегрованого формування та зовнішнього середовища через здатність планувати і прогнозувати процес свого фінансово-економічного розвитку.

Ступінь фінансової гнучкості може бути визначеним розміром, складом, структурою поточних витрат і оборотних коштів; величиною та структурою позикових і власних засобів. Аналіз фінансової гнучкості проводиться за допомогою показників наведених у таблиці 1. [4,9].

Таблица 1

Показники характеризуючи фінансову гнучкість інтегрованої бізнес - структури

Показник	Характеристика
Прибутковість (рентабельність) (Показник рентабельності продажів)	Виявляє розмір «запасу», яким може розташовувати підприємство при встановленні цін на товари та послуги.
Активність інтегрованої бізнес структури на ринку. (Показник оборотності активів)	Визначає, з одного боку, розмір активів, необхідних для підтримки певного обсягу продажів, а з іншого, - частину обсягу продажів, отриману на кожен гривню, вкладену в активи.
Прибутковості (рентабельності) активів інтегрованої бізнес - структури	Синтетичний показник рентабельності активів.
Платоспроможність інтегрованої бізнес - структури	Показник фінансового важеля. Успішне використання позикових коштів збільшує доходи інтегрованого формування, так як прибуток, зароблена за допомогою цих коштів, у розмірі, що перевищує сплачені відсотки, належить інтегрованій бізнес - структурі і збільшує його власний капітал. Але використання позикового капіталу може приносити користь лише до тих пір, поки ризик зриву кредитної угоди не стає очевидним.
Фінансової стійкості інтегрованої бізнес - структури	Використовуючи синтетичний показник рентабельності власних активів.
Стратегічних завдання, що забезпечують розвиток інтегрованої бізнес - структури	Використовується показник прибутку, що йде на оновлення. Чим вище значення даного показника, тим більш стабільна і успішна буде робота інтегрованої бізнес - структури в майбутньому.

Гнучкість виробничих систем можна визначити, як здатність інтегрованої бізнес - структури підприємств машинобудування купувати нові властивості в результаті мінливого попиту на продукцію з іншими параметрами в межах технічних можливостей. Крім того, гнучкість є збиральною характеристикою виробничої системи, що відображає ступінь її керованості при зміні режиму роботи або виготовленні нової продукції. Конкретний зміст цього поняття залежить від рівнів розгляду виробничої системи, на яких можуть бути представлені технологічний модуль, ділянка, цех, бізнес одиниця або вся інтегрована бізнес - структура.

В економічній літературі пропонується розрізняти гнучкість виробничих систем - на тактичну і

стратегічну. Тактична (короткострокова) - характеризується обсягом зусиль і коштів, необхідних для переходу з виробництва одного виду продукції на інший у відповідності з поточною виробничою програмою. Стратегічна (довгострокова) гнучкість - характеризується повним обсягом заходів, необхідних для переходу виробництва на випуск нової продукції при зміні виробничої програми і необхідними кількісними і якісними змінами виробничих потужностей. Критерієм тактичної гнучкості є, головним чином, час, необхідний для переходу на випуск різних виробів; критерієм стратегічної гнучкості - величина нових капіталовкладень і обсяг реконструкції [1,2].

Розрізняють кількісну та якісну і гнучкість виробничих систем: Якісна гнучкість забезпечується за рахунок наявності універсального обслуговуючого персоналу і гнучкого виробництва. Кількісна гнучкість - виражається в резерві робочої сили і резерву обладнання.

Гнучкість виробничих систем досягається шляхом технологічних інновацій у виробничому ланцюжку і інновацій в організації і управлінні виробничою ланцюжком (рис.2).

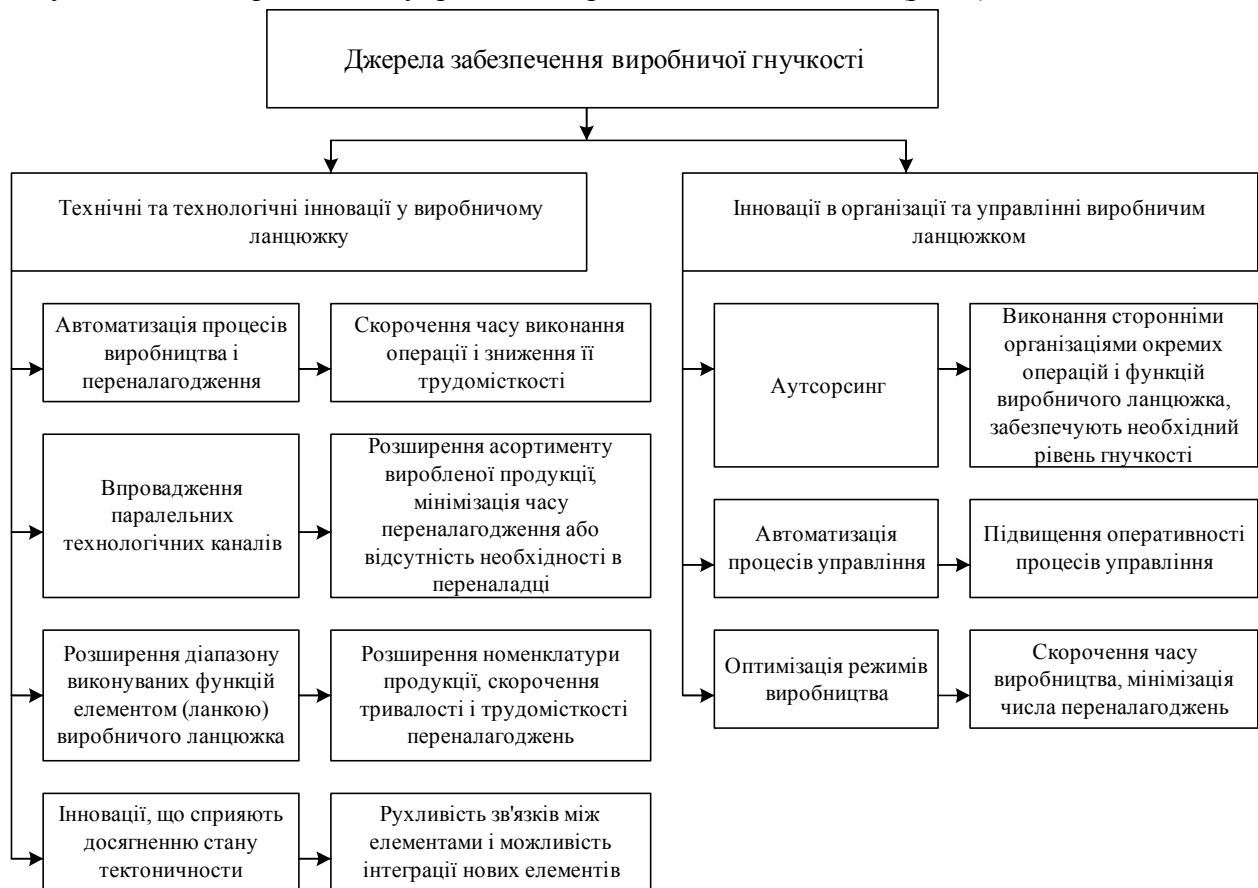

Рис. 2 Джерела забезпечення гнучкості виробничих систем інтегрованої бізнес – структури підприємств машинобудування

Вплив гнучкості виробничих систем на розвиток інтегрованих бізнес-структур підприємств машинобудування здійснюється з двох позицій, по-перше, досягненням системою «виробництво-ринок» збалансованого стану, що характеризується синхронним реагуванням операційної системи у разі зміни попиту, по-друге, шляхом вдосконалення основного бізнес-процесу, який може бути викликаний здійсненням заходів щодо забезпечення гнучкості виробництва, ініціацією організаційних змін у системі управління і зниженням сумарних витрат виробництва.

Аналіз літератури [2,6,7,8], визначив наступні властивості гнучкості виробничих систем інтегрованої бізнес - структури підприємств машинобудування - це:

- наявність широкого технологічного потенціалу - спроможності виробництва різноманітної продукції (передбачає різноманітність технології виробництва);
- здатність до швидкого переходу від виготовлення одного виду виробу до виготовлення іншого;
- можливість освоєння виробництва нових виробів, затребуваних ринком; можливість використання взаємозамінності ресурсів, технологій виробництва, технологічних елементів; можливість зміни виробничої потужності і т. д.

ВИСНОВКИ

В умовах невизначеності зовнішнього середовища інтегровані бізнес - структури підприємств машинобудування зобов'язані розвивати в собі гнучкість у всіх її проявах, не лише для того, щоб захистити себе або мінімізувати втрати від загроз середовища, але й для того, щоб виявити унікальні можливості, які дадуть змогу посилити власну конкурентну позицію і покращити фінансовий стан.

Гнучкість є найважливішим чинником, що визначає ефективне функціонування інтегрованої бізнес - структури підприємств машинобудування. Чим вище гнучкість, тим вище інтенсивність оновлення виробничих потужностей, більше обсяги виробництва, вище виручка від реалізації продукції. Гнучкість дозволяє ефективно виконувати задані функції в установленому діапазоні, як в незмінних умовах, так і в швидко мінливому зовнішньому середовищі. Чим ширше встановлений діапазон, тим гнучкіше інтегрована бізнес - структура. Забезпечення гнучкості та адаптивності дозволяє розвивати здатність інтегрованої бізнес - структури підприємств машинобудування синхронно реагувати на зміни попиту і організаційний розвиток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Блехерман М.Х. Гибкие производственные системы: Организационно-экономические аспекты / М.Х. Блехерман. – М.: Экономика, 1988. – 221 с.
2. Васильев В.Н. Организационно-экономические основы гибкого производства / В.Н. Васильев, Т.Г. Садовская. – М.: Высш. шк., 1988. – 272 с.
3. Лактионова А. А. Сущность финансовой гибкости предприятия / А. А. Лактионова, Г. Г. Захаров // Финансы, учет, банки: Сборник научных трудов. Выпуск 14 / Под общей ред. П. В. Егорова. – Донецк: ДонНУ, Каштан, 2008. – С. 49 – 58.
4. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: учебник. — 5-изд. пераб. и доп. — М.: Инфра-М, 2009. — 536 с.
5. Самочкин В.Н. Гибкое развитие предприятия: анализ и планирование / В.Н. Самочкин. – М.: ДЕЛО, 1999. – 336 с.
6. Стивенсон В. Дж. Управление производством / В. Дж. Стивенсон. – М.: БИНОМ; Лаборатория Базовых Знаний, 2002. – 928 с.
7. Пуховский Е.С. Гибкие производственные системы машиностроительного производства / Е.С. Пуховский. – К.: УМК ВО, 1991. – 240 с.
8. Чейз Р. Производственный и операционный менеджмент, 10-е изд. / Р. Чейз, Н. Эквилайн, Дж. Якобс, Ф. Роберт. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2007. – 704 с.
9. Шеремет А. Д. Методика финансового анализа / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулин, Е. В. Негашев. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 208 с.
10. Ушаков А. В. Гибкость и адаптивность как предпосылки функционирования современного промышленного предприятия // Экономика и управление: Сборник научных трудов. Часть II / Под редакцией д-ра экон. наук, проф. А. Е. Карлика. – СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, – 2005. – С. 91 – 98.
11. Ушаков А.В. Проблема построения стратегии гибкости на предприятии // Экономика и управление: Сборник научных трудов. Часть IV / Под редакцией д-ра экон. наук, проф. А.Е. Карлика, - СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, - 2005. – С. 83 – 89.